

les 1 Aardrijkskunde

De wereld kun in stukken verdelen. De grootste stukken noem je de werelddelen. Europa is er daar één van. Elk **werelddeel** bestaat uit een aantal landen. Nederland is een **land** in het werelddeel Europa. Nederland is verdeeld in twaalf stukken. Die stukken noem je provincies. In elke **provincie** zijn verschillende steden en dorpen. In een van die steden of dorpen woon jij. Dat is je **woonplaats**.

les 2 Kijk om je heen

Een ander woord voor kijken is **waarnemen**. Bij Land in zicht leer je goed te kijken én te beschrijven wat je ziet.

les 3 Kijk wijzer!

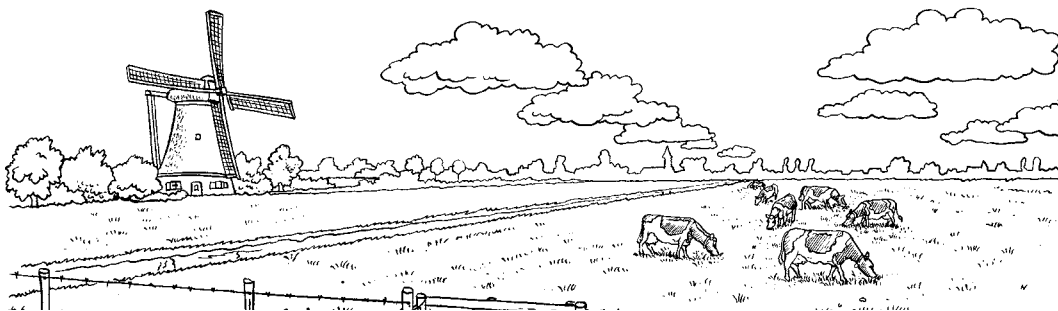
Bij *Land in zicht* leer je de *Kijkwijzer* te gebruiken. Je leert goed te kijken naar de dingen die je om je heen ziet. In de vorige les leerde je al wat **waarnemen** betekent. Ook leer je **verklaren**. Dat betekent dat je kunt uitleggen waarom iets zo is.

Als je iets **herkent** vergelijk je dingen met elkaar. Wat is er hetzelfde aan en wat is anders?

Als je iets **waardeert** vind je iets mooi, leuk of lekker. En als je iets niet waardeert, dan vind je het lelijk, stom of vies.

les 4 Als er mensen wonen

Mensen richten hun omgeving in. Ze maken huizen en tuinen. In een **nieuwbouwwijk** zie je dat goed. In Nederland is er bijna geen plek meer te vinden die niet door mensen is aangelegd. Zelfs de bomen in bossen en **parken** zijn ooit door mensen geplant. In andere werelddelen vind je nog wel stukken natuur die niet zijn ingericht door mensen. Dat zijn vaak gebieden waar veel **ruimte** is omdat er weinig mensen wonen. Bijvoorbeeld de **oerwouden**.

les 5 Legostad in kaart

Bij aardrijkskunde werk je vaak met **kaarten**. Op een kaart zie je een stuk land in het klein op papier. Een kaart van een kleiner gebied, zoals een stad of dorp, noem je een **plattegrond**.

Bij aardrijkskunde leer je hoe je die kaarten en plattegronden kunt gebruiken.

Op een kaart staan alleen dingen die niet kunnen bewegen. Anders zou je een kaart steeds moeten veranderen.

Bij een kaart of plattegrond staat altijd een **legenda**. Een legenda legt uit wat de verschillende kleuren en tekens op de kaart betekenen.

les 1

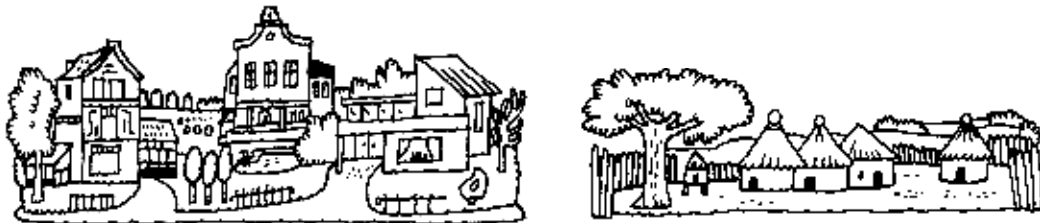
Thuis bij ...

Je woont in een huis, waar je leeft, eet en slaapt. Maar niet bij iedereen is het thuis hetzelfde. Mensen komen uit verschillende landen. Ze hebben een verschillende **afkomst**. Ook heeft niet iedereen dezelfde **eetgewoonten**. Dat betekent dat mensen andere dingen eten. En veel mensen hebben een **godsdienst**. Ze geloven in een god. Vaak hebben godsdiensten ook regels die vertellen dat je dingen wel of juist niet mag.

les 2

Wonen

Niet alle **huizen** zijn hetzelfde. Dichtbij de Noordpool moeten huizen beschermen tegen de kou. In warme landen moeten huizen juist de warmte buiten houden. De huizen zijn anders omdat het **klimaat** anders is. In een **stad** staan de huizen dicht op elkaar. Vaak staan er flats, omdat er weinig ruimte is. In een **dorp** is genoeg ruimte. Daar staan de huizen verder uit elkaar. In arme landen vind je vaak **krottenwijken**. Dat zijn wijken met slecht gebouwde huizen.

les 3

Op de vlucht

Mensen kunnen niet altijd wonen waar ze willen wonen. Soms moeten ze vluchten omdat er **oorlog** is. Soms is er niet genoeg eten en lijden ze **honger**. Soms ook vluchten mensen omdat een aardbeving of overstrooming hun huis kapotmaakte. Iemand die moet vluchten noem je een **vluchteling**. Vaak komen vluchtelingen in een **vluchtelingenkamp** terecht. Daar wonen ze in tenten totdat ze terug kunnen naar hun eigen land. **Hulporganisaties** proberen vluchtelingen te helpen. Soms vragen vluchtelingen **asiel** aan in een ander land. Dan vragen ze dat land of ze er mogen komen wonen. Iemand die asiel aanvraagt noem je een **asielzoeker**.

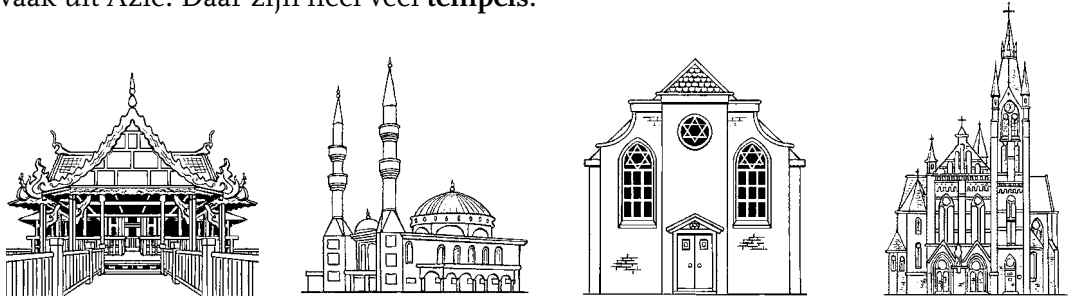
les 4 **Wat geloof jij?**

Mensen hebben verschillende godsdiensten. Dat betekent dat niet iedereen in dezelfde god of goden gelooft.

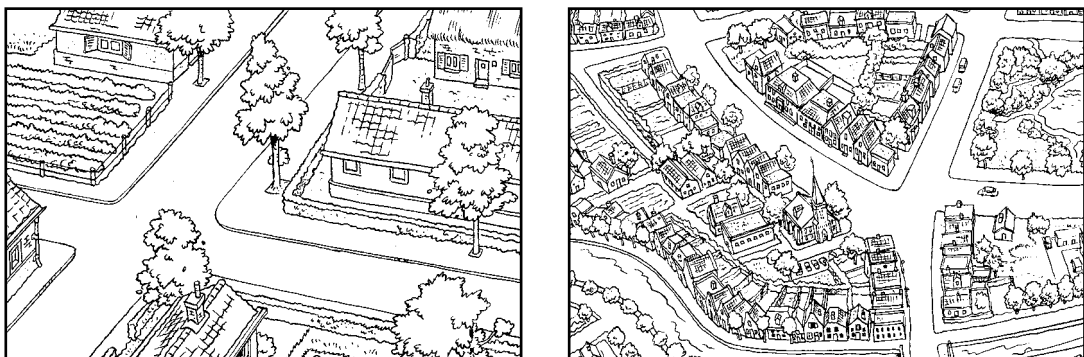
Veel mensen die in Nederland zijn geboren zijn **christen**. Zij geloven in de verhalen over God en Jezus in de **bijbel**. Ze gaan vaak op zondag naar de **kerk**. Mensen uit landen zoals Turkije en Marokko horen bij de **islam**. Zij geloven in Allah en Mohammed. Hun heilige teksten noem je de **koran**. Zij gaan naar de **moskee** om te bidden. Ze eten geen varkensvlees en drinken geen alcohol. Ook mensen die tot het **jodendom** behoren eten geen varkensvlees. Hun heilige dag heet de **sabbat**. Die is op zaterdag. Het gebouw waar zij bij elkaar komen om te bidden heet **synagoge**.

Mensen die bij het **hindoeïsme** horen, geloven in een heleboel goden. De familie van veel hindoeïsten of hindoeïstanen komt uit Azië of Suriname. Veel hindoeïsten hebben thuis een kleine **tempel** waarop ze aan hun goden offeren.

Mensen die bij het **boeddhisme** horen, geloven in Boeddha. Hun familie komt ook vaak uit Azië. Daar zijn heel veel **tempels**.

les 5 **Allerlei soorten kaarten**

Kaarten worden gemaakt van **luchtfoto's**. Hoe hoger je vliegt met een vliegtuig, hoe groter het gebied is dat je op de foto zult zien. Ga je met de auto ergens naartoe, dan is het handig als je een groot gebied ziet op de kaart. Maar als je te voet bent, is een kaart van een kleiner gebied handiger. Dan gebruik je een **plattegrond** van de plaats waar je bent. Bij elke kaart hoort een **legenda**. In een **legenda** wordt uitgelegd wat alle kleuren en tekens op de kaart betekenen.

les 1

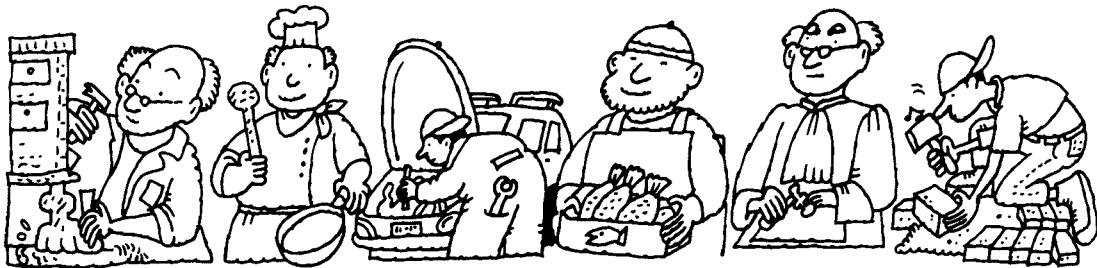
Aan het werk

Nu zit je nog op school. Maar later ga je werken en kies je een **beroep**. Alle beroepen kun je in drie **beroepsgroepen** verdelen.

Bij de eerste beroepsgroep horen alle mensen die werken met iets wat uit de natuur komt. Boeren horen bij deze groep, maar ook vissers, houthakkers en mijnwerkers.

Bij de tweede beroepsgroep horen mensen die iets maken, zoals fietsenmakers en metselaars. Ook mensen die in een **fabriek** werken horen bij de tweede groep.

Bij de derde beroepsgroep horen alle mensen die iemand ver zorgen, iemand helpen of iets voor iemand doen. Denk maar aan doktoren, verkopers in een winkel, maar ook je eigen meester of juf.

les 2

In de landbouw

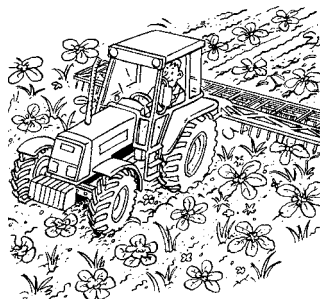
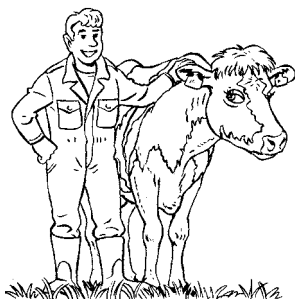
Mensen die in de **landbouw** werken horen bij de eerste beroepsgroep.

Landbouwbedrijven kun je in drie groepen verdelen: **veehouderijen**, **akkerbouwbedrijven** en **tuinbouwbedrijven**.

Veehouders houden dieren. Op **melkveebedrijven** houden ze bijvoorbeeld koeien voor de melk. Op **pluimveebedrijven** houden ze vogels, zoals kippen, voor het vlees en de eieren.

Akkerbouwers verbouwen gewassen zoals graan, suikerbieten en aardappelen op hun land.

In de tuinbouw worden ook gewassen verbouwd, maar daar gaat het om groente, fruit of bloemen. Een **tuinder** verbouwt zijn gewassen soms buiten, maar vaak ook binnen in **kassen**.

les **3** In de fabriek

De meeste **fabrieken** staan niet midden in de stad, maar aan de rand van de stad op een **industrieterrein**. Daar hebben minder mensen last van het lawaai of de stank.

Er zijn veel soorten fabrieken. Ze maken verschillende **producten**.

Vroeger deden mensen alles met de hand. Nu doen machines en computers het meeste werk. In armere landen zijn minder machines. Daar doen mensen de meeste dingen nog zelf.

les **4** Voor de overheid

In een land, een provincie of een stad moet veel worden geregeld. De mensen die dit doen werken voor de **overheid**. Alle mensen die voor de overheid werken noem je ambtenaren. Ze werken bijvoorbeeld op het **stadhuis** of het **gemeentehuis**. Een **burgemeester** is bijvoorbeeld een ambtenaar. Maar ook mensen die niet in het gemeentehuis werken, kunnen ambtenaar zijn. Denk maar aan politieagenten of brandweermannen.

Op **ministeries** werken ambtenaren die dingen regelen voor het hele land. De ministeries staan in Den Haag. De baas van een ministerie heet een minister.

les **5** Kaartlezen in de dierentuin

Bij sommige kaarten hoort een **register**. Dat is een lijst met namen die je op de kaart kunt vinden. Achter de namen in het register staan letters en cijfers. Die verwijzen naar de **kaartvakken**. Hierdoor kun je veel makkelijker de namen uit het register terugvinden. Soms staan er ook **symbolen** op een kaart. Dit zijn kleine tekeningen. Wat een symbool betekent, kun je lezen in de legenda van de kaart.

les **1****Wat een water!**

Op aarde is meer water dan land. Het water van **zeeën** en **oceanen** is zout. In **rivieren** en **meren** zit bijna geen zout in het water. Dat water noem je zoet.

Water blijft niet altijd op dezelfde plek. Water uit de zee wordt verwarmd door de zon. Het **verdamp**t. De waterdamp wordt een wolk. De wind blaast de wolk naar het land. Als het regent verandert de waterdamp in de wolk in waterdruppels. Het water stroomt via rivieren weer naar de zee. Dit is de **kringloop** van het water.

Woestijnen zijn heel droog. Het regent er bijna nooit.

les **2****Bodemschatten**

Bij rivieren kun je veel **stenen** vinden. Ze komen van de bergen en worden door de rivier meegevoerd richting zee. Door het schuren worden de stenen glad en rond. Kleine stenen noemen we **grind**. Als een rivier langzamer stroomt, zakt het grind naar de **bodem** en blijft liggen. **Zand** en **klei** worden ook door een rivier meegevoerd. Zo zijn er dikke lagen met zand, klei en grind ontstaan in de Nederlandse **bodem**.

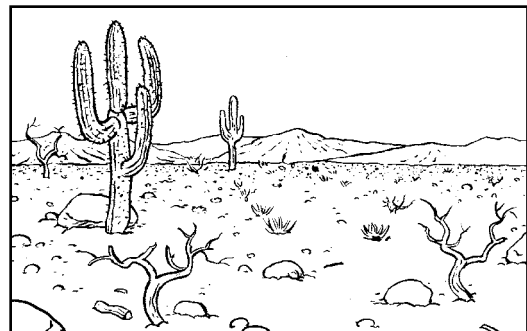
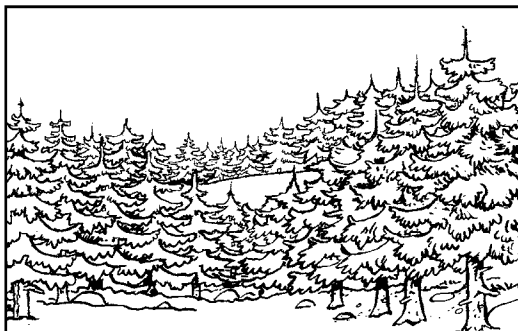
les **3****Land in zicht!**

In Nederland ziet het er heel anders uit dan op de **noord-** of **zuidpool** of in Afrika. De **landschappen** verschillen. Dat komt door verschillende dingen:

- de **bodem** is hard of zacht;
- het land is vlak of er zijn **bergen**;
- het is warm of koud (verschil in **temperatuur**);
- het is droog of nat (er valt veel of weinig **neerslag**).

Het landschap wordt bepaald door wat voor weer het meestal is. Het gemiddelde weer over een langere tijd noem je het **klimaat**.

In warme, natte gebieden groeien **loofbomen**. In koudere gebieden groeien vooral **naaldbomen**. **Tropische regenwouden** vind je alleen in heel warme en natte gebieden.

les **4** **Dwars door Nederland**

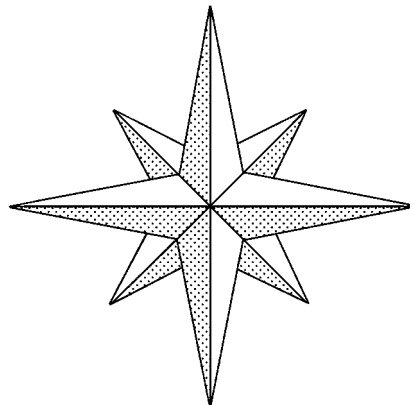
Ook in Nederland kom je verschillende **landschappen** tegen. In een stad merk je er vaak niet veel van, omdat daar zoveel **bebouwing** is. Aan de rand van steden vind je **bedrijven en industrie**. Buiten de dorpen en steden vind je **weides, akkers** of **tuinbouwgebieden**. Sommige gebieden worden niet gebruikt om geld te verdienen. Bijvoorbeeld de **duinen, bossen en heide**. Op een **landschapkaart** zijn al die verschillende landschappen aangegeven.

les **5** **Oost west, thuis best**

In Nederland waait het bijna altijd. De wind kan uit verschillende hoeken komen. De wind die uit het westen komt heet westenwind. Een westenwind waait dus naar het oosten. Een zuidoostenwind komt uit het zuidoosten en waait naar het noordwesten.

Aan een windzak kun je zien waar de wind vandaan komt en hoe hard hij is. Met een **kompas** kun je zien welke kant je oploopt. De naald wijst altijd naar het noorden.

Een **windroos** geeft alle **windrichtingen** aan: het noorden, het oosten, het zuiden, het westen, maar ook het noordoosten, het zuidoosten, zuidwesten en het noordwesten.

les 1 **Onderweg**

Er is een heleboel verkeer. En er zijn een heleboel verschillende soorten **voertuigen**. Al die voertuigen hebben wegen nodig. Auto's rijden op **snelwegen**. Boten varen op **waterwegen**, en treinen hebben **spoorwegen** nodig. Daarnaast heb je nog vliegtuigen. Die vliegen in de lucht, maar ook daar moeten ze speciale **vliegroutes** volgen. Niet elk **vervoersmiddel** is even handig voor elke reis. Naar school ga je lopend of met de fiets. Maar als je op vakantie naar Amerika wilt, dan kun je beter met het vliegtuig gaan.

les 2 **Hoe ver is het?**

Nederland is een klein land, met veel wegen. De **afstand** van huis naar school is meestal niet zo groot. Als je dichtbij woont, ga je lopen. Als je verder weg woont, ga je met de fiets of met de auto. De **reistijd** van huis naar school is dan misschien wel even lang, ook al legt de een meer **kilometers** af dan de ander. In een groot land als Australië wonen kinderen vaak zo ver van school dat ze met de bus komen. Een dokter komt daar soms met het vliegtuig. In arme landen moeten kinderen soms een uur lopen voordat ze op school zijn.

les 3 **Openbaar vervoer**

Er zijn vervoermiddelen die iedereen kan gebruiken, zoals de **bus**, de **trein**, de **metro** en de **tram**. Deze vervoermiddelen noem je het **openbaar vervoer**. Je moet er wel voor betalen. Ook **veerboten** en **taxi's** horen hierbij. In andere landen heb je ook andere vormen van openbaar vervoer, zoals de **fietstaxi**.

les 4 **Op vakantie**

Als je op vakantie gaat, ben je een toerist. Zowel in Nederland als in de rest van de wereld zijn plekken waar veel **toerisme** is. Zoals steden bijvoorbeeld, maar ook natuurgebieden of het strand.

Je kunt met veel verschillende **vervoermiddelen** op vakantie gaan. Als je ver weg gaat, kun je met het vliegtuig gaan. Het grootste **vliegveld** van Nederland is Schiphol. Tegenwoordig gaan veel meer mensen dan vroeger met het vliegtuig op vakantie. Maar je kunt ook een fietsvakantie houden, of met de auto of de trein op vakantie gaan.

les 5 **Is het nog ver?**

Op een kaart is alles kleiner dan in het echt. Met het **afstandslijntje** kun je uitrekenen hoe groot de dingen in het echt zijn. Het **afstandslijntje** bestaat uit een streepje met een cijfer erboven en eronder. Boven de lijn staat vaak: 1 cm. Onder de lijn staat een getal dat op elke kaart anders is, bijvoorbeeld 5 km. Dat wil zeggen: 1 cm op de kaart is 5 km in het echt. Op een kaart van de wereld is het getal onder het lijntje veel groter dan op een kaart waar alleen jouw woonplaats op staat.